ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Προχωρεί τό ἵδρυμα Τελόγλου

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Παλιό τό θέμα τῶν πινακοθηκῶν τῆς Θεσσαλονίκης, γιά πολλά χρόνια ἄλυτο σχεδόν, μοιάζει τώρα νά μπαίνει σέ μιά φάση πού θά ὑπάρξουν ἐξελίξεις θετικές. Σχετικά μπορεῖ νά πεῖ κανείς τά ἑξῆς:

Τό Τελόγλειο ἵδρυμα, πού θά ἀποτελέσει ὁπωσδήποτε μιά θετική ὤθηση στόν τομέα αὐτό, προχωρεί ἀθόρυβα ἀλλά θετικά στήν δημιουργία τοῦ κέντρου, πού πρόκειται νά ἀνεγερθεῖ στόν χῶρο τοῦ πανεπιστημίου καί νά στεγάζει ἀφ' ἑνός μέν μιά πινακοθήκη, πλούσια σέ περιεχόμενο, καί ἀφ' ἑτέρου αἴθουσες σεμιναρίων, ἐργαστηρίων κλπ.

Οπως μᾶς πληροφοροῦν, τό ἵδρυμα αὐτό, στό ὁποῖο τό ζεύγος Τελόγλου ἔχει προσφέρει μιά πλούσια καλλιτεχνική συλλογή, ἀλλά καί σημαντικά χρηματικά ποσά, ἔχει προχωρήσει στήν ἐπιλογή τῶν σχεδίων τοῦ κτιρίου, πού, ὁπως εἶναι γνωστό θά ἀνεγερθεῖ στό τριγωνικό οἰκόπεδο πού βρίσκεται πάνω ἀπό τήν φυσικομαθηματική σχολή, πρίν τό κολυμβητήριο, ἀνάμεσα στήν ὁδό -προέκταση τῆς Αγίου Δημητρίου καί στόν δρόμο πού ἀνεβαίνει γιά τίς Σαρόντα Εκκλησιές. Τό οἰκόπεδο εἶναι ὑπεραρκετό γιά τό ἐπιθητικό κτίσμα καί γιά τήν δημιουργία κήπου. Ηδη ἔχουν ἐγκριθεῖ τό σχέδια τοῦ κτιρίου, μετά ἀπό διαγωνισμό, καί ἡ ἀρμόδια ἐπιτροπή τοῦ πανεπιστημίου, στό ὁποῖο ἔχει ἐνταχθεῖ τό ἵδρυμα, θά προχωρήσει σύντομα σέ ἐνέργειες γιά τήν ἐναρξη τῶν ἔργασιῶν ἀνεγέρσεως.

Στήν πινακοθήκη αὐτή θά ἐκτίθενται ἀφ' ἑνός ἡ συλλογή τοῦ ζεύγους Τελόγλου πού εἶναι πλουσιωτάτη, ἀλλά καί ἄλλες συλλογές πού ἄρχισαν ἀπό τώρα (πολύ σωστά καί ἐπαινετά) νά δωρίζονται στό ἵδρυμα αὐτό. Από τούς πρώτους δωρητές εἶναι ὁ καθηγητής κ. Βασίλης Κυριαζόπουλος καί ὁ τεχνοκρίτης Τώνης Σπιτέρης.

Η δημοτική

Βραδέως μέν, ἀλλά ἀσφαλῶς, ὁπως ἔλεγαν κάποτε, συνεχίζονται οἱ προετοιμασίες καί γιά τό ἀνοιγμα τοῦ μουσείου τῆς πόλης πού θά λειτουργήσει στό νεοκλασσικό κτίριο τῆς λεωφόρου Βασιλίσσης Ολγας, στό γνωστό κτίριο τοῦ ΙΚΑ. Ηδη, ἐδώ καί καιρό ξαναχτίζεται ὁ φράχτης τοῦ μουσείου, ἐπεκτείνεται ἡ αὐλή του καί διαρρυθμίζονται οἱ χῶροι του, ὁπου, σέ ἕνα τμήμα τουλάχιστον, θά στεγασθεῖ ἡ δημοτική πινακοθήκη, δηλαδή τά ἔργα πού παλαιότερα φιλοξενοῦνταν στό μέγαρο τῆς ΧΑΝΘ, σέ δυό μικρές αἴθουσες. Ελπίζεται ὁτι τώρα ὁ δῆμος θά θελήσει νά δώσει τήν πρέπουσα προσοχή στόν τομέα αὐτάν.

– Πολλά ἐρωτηματικά παραμένουν γιά τό κτίριο, ἐπίσης νεοκλασσικό,

Μιά συνομιλία μέ τήν Ζωή Καρέλλη

«Τήν ἀλήθεια τῆς ζωῆς μου τήν λέγω μέ τήν ποίηση»

Πολλές φορές πιάνω τόν ἑαυτό μου ν' ἀπολαμβάνει τήν ἑλληνική γλῶσσα

Οταν μιλάει ἡ Καρέλλη, ἡ ποιήτρια τῆς Θεσσαλονίκης, κάθε φράση της εἶναι σάν ἕνα δοκίμιο ἡ μιά ἀφορμή γιά μελέτη. Εχοντας πίσω της μιά πλούσια σέ ἐμπειρίες καί μακρόχρονη ζωή καί, πρό παντός, μιά ζωή στήν ποίηση, κάπου μισόν αἰώνα, ἡ Ζωή Καρέλλη ἔχει κατασταλάξει σέ μιά σοφία πολύτιμη.

Κουβεντιάζοντας μαζί της μόνο ψήγματα ἀπό τόν πλούσιο λόγο της μπορεῖς νά κρατήσεις, καθώς οἱ σκέψεις της καί οἱ ἰδέες της ἐκφράζονται πληθωρικά καί μέ πάθος, ἕνα πάθος πού ξεκινάει ἀπό τήν θεβαιότητα τῆς θεμελιωμένης γνώσης. Ετσι ἡ συνέντευξη (ἀν μπαρούμε νά τήν ποῦμε ἔτσι) πού ἀκολουθεῖ ἀποτελεῖ φτωχή ἀπόδοση μιάς πλούσιας συζήτησης, πού εἴχαμε μαζί της, πρίν λίγες μέρες.

Αρχίσαμε τήν αυζήτηση αὐτή ἀπό τήν ἴδια τήν ποίηση καί τό τί σημαίνει νά τήν ὑπηρετεῖ κανεῖς μιά ζωή ἀλόκληρη:

–Τί σημαίνει γιά σάς σήμερα ποίηση σάν θίωμα, σάν πεῖρα καί πλούτος ζωῆς;

–Ποτέ δέν ἔχω τήν αἴσθηση ὁτι μιλῶ καί λέω αὐτά πού θέλω νά πῶ, αὐτά πού λέω. Τήν ἀλήθεια τῆς ζωῆς μου τήν λέω μέ τήν ποίηση. Γι' αὐτά σέ μένα εἶναι γνήσιο αὐτό πού λέμε ἀναζήτηση. Λόγω τῆς ἐποχῆς, εἶχα πάντα τό ἐρώτημα γιά τή ζωή τήν ἴδια. Εἶναι κάτι τελεῖως ἐμφυτο, ἡ ἀλήθεια τῆς σκέψης καί τῆς ζωῆς. Οταν κανεῖς εἶναι νέας ἔχει ἕνα πάθος καί ἀναθλύζουν μόνα τους ὅλα, τώρα ξέρεις γιατί τό καθετί εἶναι ἔται, γιά τήν μουσική τῆς γλώσσας. Ξέρω κι ἄλλες γλῶσσες, ἐκεί σί λέξεις δέν ἔχουν τήν παλλόμενη ὑφή τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Πολλές φορές συλλαμβάνω τόν ἑαυτό μου νά ἀπολαμβάνει τήν ἑλληνική γλῶσσα, ποῦ ἔχει καί ἕνα θαθύτερο νάημα, δέν εἶναι μόνο ἦχος. Οταν τέλειωσα τίς σπουδές μου τά θιβλία πού κράτησα ἤταν ἡ γραμματική καί τό συντακτικό. Κοιτάξτε τίς λέξεις οάν τό «συντακτικό», εἶναι «σύν» καί «τακτικό». Σκεφτεῖτε τή λέξη «κόσμιος» κι ὅλα τά παραθετικά του. Εἶναι χάρμα ἡ γλῶσσα μας. Μπορεί νά ἀντικαταστήσει κανείς τήν θεβαιότητα ἔθγαλα τό θιβλίο «Τῆς μοναξιάς καί τῆς ἐπαρσης», τότε δέν μιλοῦσε κανένας γιά μοναξιά, τώρα μιλοῦν ὅλοι. Καί ἡ μοναξιά εἶναι ἡ φθορά τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος. Ολα τά θιβλία μου, ἡ σειρά τῶν θιβλίων ἔχει μιά συνέχεια.

–Εἶναι γιά σάς πλούτος ζωῆς ἡ ποίηση;

–Εχω τά πάντα χάρη στήν ποίηση. Αντιλαμθάνομαι καί ζῶ τά πάντα ἔντονα μέ ὅλες τίς ἀντιθέσεις τους, τίς ἀντιφάσεις τους. Δέν ὑπάρχει ἄνθρωπος, καλλιτέχνης, ποῦ δέν εἶναι ἀντιφατικός. Στήν ἀρχή ὅλα αὐτά δέν μποροῦσα νά τά κυθερνήσω, ἤταν μιά μέθη πού δημιουργιάταν αὐτόματα. Αλλά ἀργότερα πρόαεχα τήν ἀξία τῆς λέξης ὅλα καί περισσότερο.

Τό θέατρο

Η Ζωή Καρέλλη ἔχει γράψει καί ἀρκετά θεατρικά ἔργα. Θυμίζουμε πώς ἡ «Σιμωνίς» καί ὁ «Ορέστης» παίχτηκαν ἀπό τό Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, πώς «Ο διάθολος καί ἡ ἑβδομη ἐντολή» παρουσιάσθηκε ἀπά τό ραδιάφωνο. Κι ἀκόμη ἔχει γράψει τίς «Ικέτιδες» καί ἀρκετά ἄλλα ἔργα ποῦ παραμένουν, δυστυχώς, ἀνέκδοτα. Τήν ρωτήσαμε:

–Ποιά εἶναι ἡ θέση τοῦ θεάτρου στό ἔργο σας; Εκφράζει μιά διαφορετική ἀνάγκη ἐκφρασης ἡ ἐπικοινωνίας;

–Τό πρώτο ἔργο μου τό ἔγραψα ὅταν ἡμουνα ἐντεκα χρόνων. Ηταν πατριωτικό καί τό παίξαμε στό σπίτι μας, μαζί μέ τ' ἀδέλφια μου. Τό θέατρο μοῦ ὁρεζε τρομερό ἀπό μικρό παιδί. Θυμαύμαι ακηνές ἀπό ἔργα ποῦ ἔθλεπα τότε. Πέρασαν πολλά χρόνια γιά νά καταλάθω γιατί ὁ ἄνθρωπος θέλει νά θάλει ἀνθρώπους στήν σκηνή νά παρουσιάσει αὐτό πού θέλει. Καί τό χρονα, μέ συμθάντα τοῦ πολέμου. Εκεί, στά χορικά, χρησιμοποιῶ τά προσωνύμια τῆς Παναγίας, ὁπως ὑπάρχουν σέ προσευχές.

–Μέ τό θέατρο βρήκατε ἕναν ἄλλο τρόπο ἐκφρασης ἡ ἐπικοινωνίας μέ τό κοινό;

–Μοῦ ἀρεζε. Δέν σκέφτηκα τό κοινό. Εἶπα στό θέατρό μου

Ζωή Καρέλλη, ἡ ποιήτρια τῆς Θεσσαλονίκης.

αὐτά παύ ἤθελα νά πῶ μέ τό θέατρο, πού δέν μποροῦσα νά τά πῶ, δέν μπιορούσαν νά ἐκφραστοῦν, παρά μόνο μέ τό θέατρο. Μέ τό θέατρο τά θλέπεις τά πρόσωπα ζωντανά.

Ποίηση καί ἐποχή

Στήν συνέχεια ἡ συζήτηση

–Η ποίηση ἔχει πολύ μεγάλη σχέση μέ τήν ἐποχή. Εἶναι ὁ καημός τῆς ἐξομολόγησης. Ο ἄνθρωπος ἔχει χάσει τήν πίστη στήν ἐξομαλόγηση κι ἀφήνει νά φθείρεται σέ θαθμό ἐπικίνδυνο.

Η ἐποχή μας εἶναι ποιητική. Αλλά εἶναι τόσα τά δεδομένα ὥστε χρειάζεται δυναμικότητα γιά νά γινει ποίηση, γιά νά γίνει ἡ ἐρχεται στήν ποίηση σέ σχέση μέ τήν ἐποχή μας. Τό ἐρώτημά μας εἶναι:

–Νομίζετε ὁτι ἐξαρτάται ἡ ποίηση ἀπό τήν ἐποχή; Δηλαδή ἡ σημερινή ἐποχή μπορούμε νά ποῦμε ὁτι εἶναι θετική γιά τήν ποίηση ἡ ἀντιποιητική;

ἐμπνευση ποίηση. Η ἑλληνική ποίηση ἔχει καί γνηαιότητα καί δυναμικάτητα, μόνα ποῦ οἱ ἄνθρωποι τώρα δέν θέλουν νά κουραστοῦν. Η ἐποχή μας εἶναι ὑπέροχη, γίνονται πολλά πράγματα, μερικά φοθερά, ἀλλά ὅλα αὐτά θάζουν σέ προθληματισμό.

Καί συνεχίζοντας ἡ κ. Καρέλλη μάς λέει ὁτι ἡ ποίηση θέλει μόχθο καί μάς ἀποκαλύπτει ὁτι τά δικά της ποιήματα ἔχουν γραφτεί καί ξαναγραφτεί πολλές φορές, μερικά 25 καί 30 φορές, μέχρι νά πειστεί ἡ ἴδια πώς εἶναι καλά, πώς τήν ἐκφράζουν.

Καί ἡ συζήτησή μας μέ τήν τήν Ζωή Καρέλλη κλείνει μέ μιά ἀποτίμηση τῆς παίηαής μας. Τήν ρωτούμε:

–Μέ θητεία δεκαετιών στήν ποίηση, ποιά εἶναι ἡ ἀποψή σας γιά τήν ἀξία καί τήν θέση τοῦ ἑλληνικοῦ ποιητικοῦ λόγου, στά εὐρωπαϊκά πλαίσια;

–Εγώ νομίζω ὁτι ἐχσμε πολύ καλή ποίηση καί καλούς ποιητές, πέρα ἀπό τό γεγονάς ὁτι μεταπολεμικό κερδίσαμε δύο νόμπελ. Υπάρχει μιά κίνηση γύρω ἀπό τήν ποίηση πού κλείνει μέσα της δυναμικάτητα. Υπάρχει μιά ζωντάνια στήν ἑλληνική ποίηση. Ωστόσο οἱ νέσι θά πρέπει νά λατρέψουν τή γλώσαα καί νά προθληματιστοῦν ὅσο μποροῦν πιό ἀντικειμενικά. Νά μήν ἐπωφεληθοῦν ὁπό μιά σχετική ἐπιτυχία, νά μήν ἐπαναλάθουν πράγματα ἀπό τό ἐξωτερικό.

Καί κεί ἐπάνω ἡ συζήτηση ἔρχεται στό δημοτικό μας τραγούδι καί λέει ἡ ποιήτρια:

–Μέ τό δημοτικό μας τραγούδι συμθαίνει ἄπως καί μέ τό ἀρχαίο πνεῦμα. Οπως ἐκεί ὑπάρχει ἕνας ἀταλάντευτος πολιτισμός, ἔτσι καί τό δημοτικό τραγούδι εἶναι ἀταλάντευτο καί δέν μπορεί νά ἐπαναληφτεί γιατί τώρα τό εἶδος τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἀλλιώτικο. Εμεῖς πρέπει νά

Τό ξένο ποίημα

Τά νέα βιβλία

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤΟ ΜΕΝΤΟΘΑ: «Τό μυστήριο τῆς στοιχειωμένης κρύπτης».

Σ' ἕνα ἀριστοκρατικό οἰκοτροφεῖο καλογραιῶν συμθαίνουν τέρατα καί σημεῖα: τή νύχτα κάποιες κοπέλες ἐξαφανίζονται μέσα ἀπό τόν κλειδωμένο καιτώνα γιά νά ἐμφανισθοῦν μερικές μέρες ἀργότερα δίχως νά θυμοῦνται τίποτε ἀπ' ὅσα τίς συνέθησαν. Καί οἱ μυστηριώδεις ἐξαφανίοεις τῶν κοριτσιῶν συνοδεύονται ἀπό ἀκόμη πιό μυστηριώδεις ἐξαφανίσεις πτωμάτων. Τό πιό ἐκπληκτικό εὑρημα τοῦ συγγραφέα εἶναι ὁ ντετέκτιθ – πρωταγωνιστής: εἶναι ἕνας τρελός ποῦ μάλις θγήκε ἀπό τό ψυχιατρεῖο, ἕνας ἀπόκληρος ποῦ ὁ μοναδικός του ουγγενής εἶναι μιά ἀδερφή πόρνη, ἕνα πραγματικό ἔκτρωμα τῆς φύσης, ἀκόμη πιά ἀθλια κι ἀπ' αὐτόν. «Τό μυστήριο τῆς σταιχιωμένης κρύπτης» ποῦ μετέφρασε ἡ Μάγια - Μαρία Ρούσου, εἶναι μιά συναρπαστική ἱστορία ἐγκλημάτων καί αἰνιγμάτων, μιά θεότρελλη φάροα καί μιά ἔντονη κοινωνική σάτιρα. Ο συγγραφέας τοῦ θιθλίου ἔχει γεννηθεί τήν Θερκελώνη, εἶναι περίπου 40 χρονῶν καί ζεῖ τώρα στίς Ηνωμένες Πολιτείες σάν διερμηνέας καί μεταφραστής στάν ΟΗΕ. Τό θιθλίο του αὐτό εἶναι τό δεύτερο καί πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1979 (Εκδόσεις «Αστάρτη»).

ΜΠΕΝΙΤΟ ΠΕΡΕΘ ΓΚΑΛΔΟΣ: «Τριστάνα»

Ο Γκαλδός θεωρεῖται ἀπό τούς πιό σημαντικούς συγγραφεῖς τῆς Ισπανίας. Γεννήθηκε στά μέσα τοῦ προηγούμενου αἰώνα καί πέθανε τό 1920. Σπούδασε στή Μαδρίτη καί κατόπιν στό Παρίσι ὁπου γνώρισε τήν μεγάλη λογοτεχνία τῶν Φλωμπέρ, Μπαλζάκ καί Ζαλά, ἐνώ ὅταν πήγε στό Λονδίνο γνώριοε τόν Ντίκενς. Τά δικό του ἔργο, ὁμως, ἐχει μιά δική του μορφή καί μιά δική του δύναμη. Εχει γράψει μεγάλο ἀριθμό θιθλίων. Η «Τριστάνα», πού κάπως παραλλαγμένη μάς τήν παρουσίασε ὁ Μπουνούελ στήν ὁμώνυμη ταινία του, δίνει τή σχέση ἑνός γερασμένου εὐγενή καί Δόν Ζουάν, πού παίρνει στήν προστασία του μιά φτωχή κόρη φίλων του, τήν κάνει ἐρωμένη του καί κατόπιν ἀγωνίζεται νά τήν κρατήσει καθώς ἐκείνη γνωρίζει τόν πραγματικό ἔρωτα γιά ἕναν ζωγράφο. Η Τριστάνα, πού ἔχει δεχθεί παθητικά τόν ρόλο τῆς παλλακίδας, ἐξελίσσεται σ' ἕνα παράξενο τύπο γυναίκας, ὁπου ὁ γέρος προστάτης της θά πρέπει νά χρησιμοποιήσει ὀξυδέρκεια, πονηριά καί ὑπουλότητα γιά νά μπορέσει νά τήν κρατήαει. Τελικά τά πρόσωπα τῆς ἱστορίας θά ριχτοῦν (ἀπό τόν συγγραφέα) σέ μιά ἀπαράδεκτη καί τραγική συμθατικότητα. Η «Τριστάνα» τοῦ Γκαλδός εἶναι ἕνα θαυμάσιο μυθιστόρημα παύ ἀξίζει νά διαθαστεί. Τό ἔχει μεταφράσει ἡ Ιουλία Ιατρίδη, πού προτάσσει καί ἕναν καταταπιστικό πρόλογο γιά τόν συγγραφέα (Εκδόσεις «Αἴολος»).

ΓΟΥΙΛΛΙΑΜ ΓΚΟΛΝΤΙΝΓΚ: «Μάρτιν ὁ φαταούλας».

Πασίγνωστος στήν πατρίδα του καί γενικά στόν ἀγγλόφωνο κόσμο, ἀλλά ἄγνωστος στήν Ελλάδα, ὁ ἐφετεινός νομπελίστας Γκόλντινγκ μέ τάν «Μάρτιν τόν φαταούλα» δίνει ἕνα ἐκπληκτικά πειστικό «ἀενάριο», μιά ἔκδοχή γιά τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο θιώνει τόν θάνατό του ἕνας ἄνθρωπος καθώς καί γιά τό τί λογής ἐνδέχεται νά εἶναι ἡ μετά θάνατο ζωή. Στό θιθλίο τίθεται ἑναγώνια, χωρίς ὁμως νά λύεται, τό πρόθλημα τοῦ κακοῦ καί τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου: ὁ Μάρτιν εἶναι «κακάς», πατάει ἐπί πτωμάτων καί ἐπιλέγει τόν δρόμο του ἐλεὔθερα. Ποιές, ὁμως εἶναι οἱ ἀπαρχές τοῦ κακοῦ μέσα του καί πώς κατανέμεται ἡ τελική εὐθύνη; Πρόκειται γιά ἕνα σημαντικό θιθλίο ποῦ μάς δίνεται μεταφρασμένα ἀπό τόν Περικλή Ντάλτα (Εκδόσεις «Λίμπρο»).

ΓΚΑΜΙΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ: «Η ἔφοδος»

Τό θιθλίο αὐτό τοῦ Μάρκες χαρακτηρίζεται σάν «κινηματογραφική ἀφήγηση» καί πραγματικά εἶναι γραμμένο ἀρκετά πρωτάτυπα. Πρόκειται γιά μιά συναρπαστική καί ζωντανή ἐξιστόρηση ἑνός πραγματικοῦ γεγονότος ποῦ εἶχε συγκλονίσει τήν παγκόομια κοινή γνώμη πρίν ἀπό μία δεκαετία: εἶναι ἡ ἀρχή τοῦ τέλους τῆς ἀπάνθρωπης καί αἱματοθαμμένης δικτατορίας τοῦ Σομόζα στήν Νικαράγουα. Η ἐπιχείρηση ποῦ ἔκανε τότε τό «ἐθνικοαπελευθερωτικό μέτωπο» τῶν Σαντινίστας γίνεται γνωστή μέ τό θιθλίο αὐτό τοῦ Μάρκες, πού πραγματικά εἶναι μιά αὐθεντική κινηματογραφική της ἀφήγηση. Τό θιθλίο ἀποκτά μιά πράοθετη ἐπικαιρότητα καθώς τόν τελευταίον καιρό τό καθεστώς τῶν Σαντινίστας περνόει δύσκολες στιγμές. Τό θιθλίο ἔχει μεταφράσει ἡ Α. Ριζοπούλου - Μπτοὐλες (Εκδόσεις «Σύγχρονη ἐποχή»).

ΣΑΒΒΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: «Γιά σωστή ἀνατροφή τῶν παιδιῶν».

Εκπαιδευτικός γιά πολλά χρόνια καί μέ εἰδικές σπουδές, ὁ συγγραφέας τονίζει ὁτι τό θιθλίο του γιά τήν διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν εἶναι καρπός μιάς πολύχρονης προσπάθειας ποῦ ἔχει κάνει στό σχολείο καί ὁτι τά παρουσιαζόμενα ἀνήκουν στόν τομέα τῆς ἐφαρμοσμένης ψυχολογίας. Γιά τήν συγκέντρωση τῶν στοιχείων ἔχουν χρησιμοποιηθεί οἱ μέθοδοι ποῦ ἔχει στή διάθεσή της ἡ σύγχρονη ἔρευνα, δηλαδή τέστ διαφόρων εἰδῶν, συνεντεύξεις ἐρωτηματολόγια, ἐκθέσεις καί ἄλλες γραπτές ἐργασίες παιδιών. Καί πάνω ἀπ' ὅλα ἡ συστηματική παρατήρηση. Τά θέματα τοῦ θιθλίου μποροῦν νά χωριστοῦν σέ τρεῖς κατηγορίες: προτερήματα, ἐλαττώματα καί ἀδιάφορα. Ετσι ὁ συγγραφέας μάς μιλάει στό θιθλίο του νιά τήν εὐνένεια. νιά τήν προθυμία. νιά τήν θέληση.

προσοχή στόν τομέα αὐτόν.

– Πολλό ἐρωτηματικά παραμένουν γιά τό κτίριο, ἐπίσης νεοκλασικό, τῆς περιοχῆς Ἀναλήψεως, ὅπου πολοιότερα στεγαζόταν τό Ε' γυμνάσιο ἀρρένων καί ὅπου ἡ Ἐθνική Τράπεζα προτίθεται νά στεγάσει τήν ἀρκετά ἀξιόλογη πινακοθήκη της, πού τώρα φιλοξενεῖται σέ αἴθουσες τοῦ κτιρίου τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Τό κτίριο αὐτό εἶχε ὑποστεῖ πολλές καταστροφές καί ἀπό τήν κακή του χρήση, ἀλλά καί ἀπό τήν ἐγκατάλειψη καί τούς σεισμούς. Δυστυχώς, ἐνώ μέχρι μιά ἡμερομηνία οἱ ἐργασίες ἀνοικοδομήσεως εἶχαν προχωρήσει μέ ἱκανοποιητικό ρυθμό, ἐδῶ καί ἀρκετό διάστημα τά πόντα φαίνονται νά ἔχουν παγώσει. Λέγεται ὅτι εἶναι θέμα οἰκονομικό. Μιά ἄλλη πληροφορία, ὅμως, ὑποστηρίζει ὅτι τό ἔργο προχωρούσε ὅσο ἦταν διοικητής τραπέζης ὁ κ. Μαγκάκης, πού τό εἶχε τάξει σκοπό του νά ἀξιοποιήσει τό κτίριο αὐτό, ἐνώ ἡ σημερινή διοίκηση μάλλον ὀδιαφορεῖ.

τη λέξη «κόσμιος» κι όλα τά παραθετικά του. Είναι χάρμα ή γλώσσα μας. Μπορεί νά ἀντικαταστήσει κανείς τήν θεβαιότητα τοῦ ἀπαρέμφατου;

–Αὐτήν τήν αἴσθηση, αὐτές τις σκέψεις, τίς εἶχατε ἀπό πάντα, κυρία Καρέλλη;

–Ἐρχονταν αὐτόματα. Ο λόγος ἦταν μιά ἰδιοίτερη ζωή. Δέν ἔγραψα ποτέ συναισθηματικά. Οἱ πρῶται δύο στίχοι ἀπό τό βιβλίο μου «Πορεία», τό πρώτο μου, εἶναι κάτι πού ἔλεγε ἡ γιαγιά μου: «Θέ μου, μή μοῦ δώσεις τά θάσανα πού μπαρῶ νά θαστάξω». Τό δεύτερο βιβλίο «Η ἐποχή τοῦ θανάτου» θγῆκε μετά τάν πόλεμο, ἀλλά τά ποιήματα ἦταν γραμμένα κοτά τήν διάρκεια τοῦ πολέμου καί τῆς κατοχῆς. Στήν «Φανταοία τοῦ χρόνου» ὀντιμετωπίζω τό πράβλημα τοῦ χρόνου, εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἔχασε τήν θεβαιότητα τοῦ χρόνου. Τό 1950

χρονια γιά νά καταλάθω γιατί ὁ ἄνθρωπος θέλει νά θάλει ἀνθρώπους ατήν ακηνή νά παρουσιάσει αὐτό πού θέλει. Καί τό ἐνιωσα μέ τήν τραγωδία, ἐξειτίας τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου πού ἔχει ἡ τραγωδία. Ο ἄνθρωπος νομίζει ὅτι τό κάνει γιά νά διασκεδάσει, ὅπως, ἀλλωστε, διασκεδόζει στίς κωμωδίες. Ἀλλά τό κάνει γιά νά ξεφαρτώνεται τόν κοπμό του, νά ἔχει τήν αἴσθηση ὅτι ἕνας ἄλλος ξεῖ τόν καημό του.

–Η συζήτηση γυρίζει στά ἔργα πού ἔχει γράψει ἡ Ζωή Καρέλλη καί πού, ὅπως εἴπαμε, δέν εἶναι ὅλα γνωστά.

–Ἐχω γρόψει ποιητικό θέατρο. Ὑπάρχουν ἀνέκδοτο ἔργα ὁπως τό «Μιά ἀσυνήθιστη ἱστορία» καί ἡ «Διέξοδος». Η «Σιμωνίς» δέν εἶναι ἱστορικό ἔργο, ἀλλά καθαρά θρησκευτικά. Στίς «Ἱκέτιδες» χρησιμοποιῶ τό ἀρχαῖο δράμα ἀλλά δοσμένο οὐγ-

Τό ξένο ποίημα

ΡΕΜΠΩ

Στό πράσινο καπηλειό

Πάνε ὀχτώ μέρες πού τίς μπότες μου εἶχα σκίσει
στῶν δρόμων τά χαλίκια. Φτάνω στό Σαρλερουά.
–Στό καπηλειό τό Πράσινο. Καί φέτες ζήτησα
βούτυρο καί χοιρομέρι πού νά ναι σχεδόν κρύο.

Ὀλβιος, ἀπλωσα τά πόδια κάτω ἀπ' τό τραπέζι
Τό πράσινο. Χάζεψο τό θέμοτα τά ἀπλοικά
Τῆς ταπετσαρίας – Κι ἤταν ἐξαισια
Σάν ἡ κοπελιά μέ τίς πελώριες ρώγες, καί τά ξύπνισ μάτια.

–Κι οὐτε πού τήν τρομόζει δά κάποιο φιλί!
Γελώντας μού κουβάλησε φέτες μέ βούτυρο
Καί χλιαρό χοιρομέρι, σέ γαβάθα ζωγραφιστή.

Λευκορόδινο χοιρομέρι, μέ μιά σκελίδα σκόρδο
Μυρωδάτο – καί γέμισέ μου τήν πελώρια κούπα
Μέ τον ἀφρό νά τόν χρυσίζει ἀκτίνα
μιά τοῦ ἀργοπορεμένου ἡλιου.

(Μετ. Γιώργος Σπανός)

τραγούδι εἶναι ἀταλάντευτο καί δέν μπορεί νά ἐπαναληφτεί γιατί τώρα τό εἶδος τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἀλλιώτικο. Εμεῖς πρέπει νά κάνουμε κάτι μέ τόν δικό μας πολιτισμό. Τό δημοτικό τραγούδι μπορεί νά μάς θοηθήσει μέ τήν ἔνοια τῆς γνησιότητάς του. Οἱ ποιητές μας ὅπως πρέπει νά ἐκμεταλλευτοῦν τά δεδομένα τῆς δικῆς μας ζωῆς.

Εἶναι μιά σοφή καί ἀταλάντευτη ὑποθήκη ὁ λόγος αὐτός τῆς ποιήτριας, πού ἔχει πλουτίσει τά ἑλληνικά γράμματα μέ τό μεγάλο ταλέντο της, μέ τόν προβληματισμό της, μέ τό ποιητικό ἔργο της, κι ἀκόμη μέ τό θέατρό της, μέ τά δοκίμιά της, μέ τίς μεταφράσεις της. Η δέσποινα τῶν γραμμάτων μας ἔχει πολλά ἀκόμη νά προσφέρει, πολλά καί πολύτιμα.

γιά, ἐκθέσεις καί ἄλλες γραπτές ἐργασίες παιδιών. Καί πάνω ἀπ' ὅλα ἡ συστηματική παρατήρηση. Τά θέματα τοῦ θιβλίου μποροῦν νά χωριστοῦν σέ τρεῖς κατηγορίες: προτερήματα, ἐλαττώματα καί ἀδιάφορα. Ετσι ὁ συγγραφέας μάς μιλάει στό θιβλίο του γιά τήν εὐγένεια, γιά τήν προθυμία, γιά τήν θέληση, γιά τήν εὐαισθησία, ἀλλά καί γιά τήν λαιμαργία, τό πείσμα, τήν δειλία, τήν ὑποκρισία κλπ. Από τήν θεωρητική πλευρά γίνεται περιληπτική, καί τό δυνατόν ἔκθεση τῶν τελευταίων πορισμάτων τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀγωγῆς. Τό θάρος πέφτει κυρίως στήν πρακτική πλευρά, δηλαδή στήν περιγραφή ἐκείνου πού συμβαίνει, ἡ μάλλον ἐκείνου πού νομίζουν πώς συμβαίνει ἀϊ ἐνδιαφερόμενοι κάθε φορά πού ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν ἕνα διδακτικό ἤ ψυχοποιδαγωγικό πρόβλημα (Εκδόσεις Μιχ. Δημητρίου).

«Γυναίκα καί ἐξουσία», συλλογική συγγραφή.

Ποιό ἦταν ἡ θέση τῆς γυναίκας στήν προϊστορική ἐποχή. Τό θιβλίο αὐτό, γραμμένο ἀπό ἕναν γλωσσολόγο, μιά προϊστοριοδίφη - σημηλαιολόγο, μιά ἀνθρωπολόγο καί ἕναν ψυχίατρο (τούς Ρίτσαρντ Φέστερ, Μαρία Καίνιγις, Ντόρις Τζόνας καί Ντέηβιντ Τζόνας) παρουσιάζει μέ τρόπο ἁπλό, ἀλλά ἐπιστημονικά ἔγκυρο, ἀποδείξεις ἀπό διάφορους ἐπιστημονικούς κλάδους (τήν ἐθνολογία, τήν μυθολογία, τήν σημηλαιολογία, τήν παλαιογλωσσολογία, τήν παλαιανθρωπολογία, τήν ψυχολογία) πού συγκλίνουν ὅλες πρός τό ἴδιο συμπέρασμα: στό συντριπτικά μεγαλύτερο διάστημα τῆς ἱστορίας του ὁ ἄνθρωπος ζαύσε σέ γυναικοκρατούμενες κοινωνίες, πού ἡ διάρκειά του μετριέται σέ ἑκατομμύρια χρόνια, ἐνώ ἡ ἀνδροκρατία εἶναι φαινόμενο τῶν τελευταίων λίγων χιλιάδων χρόνων. Τό θιβλίο αὐτό ἔχει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον καί ὄχι μόνο γιά τούς εἰδικούς, γιατί ἐνώ εἶναι θασισμένο σέ ἀπόλυτα ἐπιστημονικά στοιχεῖα, εἶναι γραμμένο μέ τρόπο ποῦ νά συναρπάζει καί τόν μή εἰδικό ἐπιστήμονα ἀναγνώστη. Η μετάφραση ἔχει γίνει ἀπό τόν Δημοσθένη Κούρτοβικ (Εκδόσεις «Πορεία»).

Τό ἑλληνικό διήγημα

Η ΔΙΚΡΟΥΝΗ ΒΡΥΣΗ

Τῆς Χρυσάνθης Ζιτσαίας

ΔΥΟ σιδερένιους κρσυνούς, εἶχε ἡ «Κρύα Βρύση» τοῦ μικροῦ ἐκείνου χωριοῦ, τ' ἀκουμπισμένου, γιά προστασία στά πόδια κάποιου Ηπειρώτικου περήφανου θουνοῦ. Τό κρυστάλλινο νερό της, μοναδικό ἀγαθό τοῦ τόπου, ἐρχονταν ἀπό τίς χιονισμένες χειμώνα καλοκαίρι, κορφές, ἀνάμεσα ἀπό ὑπόγειες σήραγγες, κι ἀντικρύζονταν ἐκεί, τραγουδιστό καί χαρούμενο, μέ τό φώς τῆς μέρας.

Επεφτε μέ ὁρμή σέ θοθιά πέτρινη γούρνα, κι ἐπειτα διακλαδίζονταν σέ ρυάκια, κοί κατηφόριζε θιαστικό νά τά προφτάσει ὅλα. Νά πιοῦν καί νά ξεδιψάσουν ἔμψυχα καί ἄψυχα. Ανθρωποι, ζῶα, πετεινό τοῦ οὐρανοῦ, περιθόλια τῆς γῆς. Σ' αὐτό τό εὐλογημένο, χρωστούσαν ὅλα τήν ὑπαρξή τους καί τή χαρά τους. Δίπλα ἀ θεόρατος πλάτανος, μέ τά πλοτειά κλωνάριο καί τά χιλιάδες πουλιά, κι ἑπάνω, τό σπίτι τοῦ Παπαγιώργη, μαρμαροπελεκητό, μέ τίς ὁλάνθιστες κρεβατίνες. Κι ὁ πλάτανος καί τά λουλουδία τής παπαδοπούλας, τῆς Σοφίας, σ' αὐτό τό νερό χρωστούσαν τή δόξα τους καί τήν ὁμορφιό τους.

Η δροσιά του, κι ὁ χαραύμενος σκοπός, ἐφταναν κι ἀκόμα πιό μακριά. Κι ὡς τά πέροτα τοῦ κόσμου. Περνούσαν στεριές, θουνά, θάλασσες, ἐψσχναν καί μέ τή μαγική τους δύναμη, εὑρισκαν καί τόν ξενητεμένο Διαμαντή, μέρα καί νύχτα, χρόνια καί χρονάκια. Πότε πέρασαν π' ἀνάθεμά τα. Τόν ἀντάμωναν ὁπου κι ἀν τόν ἐφερναν οἱ δρόμοι τῆς ἀνάγκης, τό κυνήγημα τῆς τύχης, τά σκαμπανεθάσματα τῆς ζωῆς, ἐκεῖ στά μακρινά τά ξένα πού «ν' ἀνάψουν νά καούν». Πότε τόν ξεδίψαγαν καί τόν παρηγορούσαν, πότε ταύ ἀναθαν φωτιά στά σωθικά καί τόν φλόγιζαν. Ε, κσύμένη Πατρίδα.

Στό ὀρεινό ἐκείνο χωριό, σχεδόν μόνο γυναίκες, παιδιά καί λίγοι γέροι, κατοικούσαν. Οἱ ἄντρες, πρίν ἀκόμα μεστώσουν, ἐφευγαν ἀπό τά παλιά τά χρόνια στήν ξενητειά. Γύριζαν, παντρεύονταν, καί ξανάφευγαν πρίν περάσουν οὐτε δύο θδομάδες. Ὑστερα, στή χάση καί στή φέξη, ἐρχοντον σά μουσαφίρηδες, καμμιά Πασχαλιά, ἡ σέ κανένα πανηγύρι.

Φύτευαν ἀπό ἕνα δέντρο γιά νά μένουν δεμένοι –ριζωμένοι– μέ τόν τόπο τους. ἐσπερναν κι ἕνα παιδί, γιά νά μή σωθεῖ ἡ γενιά, κι ἐπαιρνον πάλι τό δρόμο τῆς ξενητειάς. Τό δέντρο ἐπαιρνε τ' ὄνομα τοῦ φυτευτή. «Η μυγδαλιά τοῦ Αλέξη» νά πούμε, «ἡ καστανιά τοῦ Μήτρου», «τό ἔλατο τοῦ Γιόννη». Τά παιδιά ὅμως ὄχι. Αὐτά ἐπαιρναν τ' ὄνομα τῆς μάνας. «Τῆς Δέσπως», «τῆς Γιώργαινας», «τῆς Κατερίνας»... Τό ἴδιο γίνονταν καί μέ τά κτήματα. Αὐτές μεγάλωναν τά παιδιά, καλλιεργούσον τά κτήματα, φρόντιζαν γιά ὅλα κι ἐφτιαχναν τά τραγούδια τῆς ξενητειάς, ὅπως καί τά μοιρολόγια.

⁂

Οἱ ἄντρες, καζαντισμένοι καί μή –ὁ καθένας μέ τή μοίρα του– γύριζαν μόνιμα πιά κατά τά γεράματα, νά πεθάνουν στόν τόπο τους. Τσύς τραθούσαν τά χώματα τά ἱερά, ὅπως τά χέλια τά τραθούν τά νερά παῦ γεννήθηκαν. Μερικοί πλούτιζαν καί γίνονταν εὐεργέτες.

Ολα, ὁ μόχθος, ὁ πλούτος, ἡ στοργή, γιά τήν πατρίδα. Αγραφος, ἱερός, αἰώνιος κανόνας. Μερικούς πάλι, τούς κατάπινε ἡ λάμνια ἡ ξενητειά. Εφευγαν, καί χάνονταν. Σάν καί τόν παπού μου νά πούμε, μιά καί τώφερε ἡ κουθέντα. Τόν σκέφτομαι ἀπό καμμιά φορά, κι ὀς μή τόν γνώρισα. Πώς νά λησμονήσω ὁλότελα, ἐκείνα τά κιτρινισμένα γράμματα, πού φύλαγε ἡ Κυραμάνα, στή σκαλιστή κασέλα της. καί μόνο ἐγώ τάθλεπα; Οταν ἀρχισα νά συλλαθίζω –ἤμουν στήν πρώτη μεγάλη– μ' ἐθαζε κρυφά, νά τής τά διαθάσω, ψηφί, ψηφί. Εκείνος; εἶχε χαθεῖ στή Σμύρνη, πού εἶχε φούρνο, κι ἐατελνε τά γρόσια καί τά γράμματα. Μετά τή φοθερή χολέρα, τόν τύλιξε ἡ σωπή. Ὡστόσο ἡ Βάθω μου, οὐτε μαυροφόρεσε, κι οὐτε ἀπελπίστηκε. Τόν περίμενε σ' ὁλη τήν πολύχρονη ζωή της, κι ἐπειτα πήγε νά τόν ἀνταμώσει. Εκεῖ, ὁλοι σμίγουν, κι ἀς λένε πώς «ἐκεῖ σύν δύο δέν περποτούν, σύν τρεῖς δέν κουθεντιάζουν».

Ενας ἀπ' ὁλους κι ὁ Διομαντής τής μικρῆς μας ἱστορίας. Δέν ἦτον αὐτε μέ τούς πρώτους, οὐτε μέ τούς δεύτερους, μήτε μέ τούς τρίτους. Εἶχε μιά δική του περίπτωση. Ο καθένας μέ τή μοίρα του, καθώς εἴπαμε.

ΜΙΣΟΝ αἰώνα πλανιώτανε, ἀπό πόλη σέ πόλη, ἀπό ἐπάγγελμα σ' ἐπάγγελμα. Αλλαζε στέκια, συνήθεια, φίλους. Μονάχα ἡ θύμηση τοῦ μικροῦ χωριοῦ, ἐατεκε, μόνιμα καί πιατά στή ζωή του. Τόν ἀκολουθούσε παντοῦ μ' ἀφοσίωση.

Ναί, κάποτε θά γελάσει ἡ τύχη, κάποτε θά τόν λυπηθεῖ, θά γυρίσει, ὅπως ἐπιθυμούσε, κι ὅπως ταίριαζε, σ' ἕνα ξενητεμένο. Θά περίμενε κι ἡ δίκρουνη βρύση, νά πιεῖ τό νερό της, καί νά γιατρευτοῦν τά πάθια του, σάν ἀπό πηγή τοῦ Σιλωάμ.

Η ἐλπίδα κι ὁ πόθος τοῦ ἐδιναν κουράγιο κι ἀνοιγαν ἄλο καινούργια περιθώρια, στίς ἀναθολές καί στίς αἰσιόδοξες προσδοκίες. Θά σημάνει ἡ Ωρα! «...Αὔριο ἐχεις καιρό πολύ...» σκέφτονταν πάντα κι ὁ «Γέρος» τοῦ Καθάφη. Ο Διαμαντής, δέν ἤξερε τόν Καθάφη, κι οὐτε τό στίχο του εἶχε ἀκουστά. Μά καί νά γνώριζε, τό ἴδιο πάλι θά γίνοντον. Ο ποιητής θλέπετε ἤξερε τούς ἀνθρώπους, τίς ψυχικές διακυμάνσεις τους, τά ξεγελάσματα τής ζωῆς. Κι ἔγραψε ἕνα ποίημα γιά ὅλους. Ετσι ἐδῶ, ἐπεφτε κι ἡ περίπτωση τοῦ δικοῦ μας... «Αὔριο λοιπόν, ἐχεις καιρό πολύ...».

Θά γύριζε, ναί κι ἐκεῖ, μπροστά στό παρθένο νερό τής βρύσης, θά γίνονταν τό θάμα. Τό σπίτι τοῦ Παπαγιώργη, ἀνοιχτό, ἡ Σοφία θά πότιζε τά μυριστικά καί θά κοίταζε τό δρόμο. Θ' ἀνέθαινε τά πέτρινα σκαλοπάτια, μέ δῶρα καί γλυκά. Καθώς ἔπρεπε στή σειρά τους. –Καλώς τον σέ καρτερούσαμε. Σοφία, φέρε καρύδι γλυκό, νά κεράσεις τό παλληκάρι. Μή ντρέπεσαι, τέτοιες ὥρες τίς εὐλογεῖ ὁ Θεός, μεγάλη ἡ χάρη ταυ.

Τούτη τή σκηνή τήν ἐπλασε πολλές φορές μέ τή φαντασία του. Αναζητούσε νά θρεῖ καί τά λόγια πού θάλεγε. Ἐνοιωθε καί τή γεύση τοῦ γλυκοῦ στό στόμα. Προχωραύσε καί πιό πέρα. Ενοιωθε καί τή γεύση τοῦ πρώτου φιλιοῦ. Εθγαζε τόν χρυσό δαχτυλίδι πού εἶχε ἀγοράσει ἀπό τήν ἀρχή, μέ τό πρώτο χρήματα πού κέρδισε, καί τό περνούσε-μ' ἀνάλαφρη κίνηση, στό φανταστικό δάχτυλο τής παπαδοπούλας. Τούτο τ' ὄνειρο, πήγαινε κι ἐρχοντον συχνό πυκνά.

Κάποτε λύθηκαν τά μάγια. Πλούτιοε. ξαστέρσαν οἱ αὐρανοί, ἀνοιξαν οἱ δρόμοι. Η πατρίδα τόν φώναζε κι ἔπρεπε ὀπωσδήποτε ν' ἀποκριθεῖ. «Κοντοκαρτέρι κι ἐρχομαι». Μάζεψε τίς ἀναμνήσεις, τίς μέτρησε, τίς λογάριασε, τίς ἔθαλε οἱ τάξη. Λίγες σέ ἀριθμό, μεγάλες αἱ νόημα, σέ θάρος οὐσίας. Τίς μελέτησε μία, μία.

Παλληκοράκι ἔφυγε κι ἐπιστρέφει μ' ἀσπρα μολλιά. Οἱ δύο ἐποχές, ἡ ἀνοιξη κι ὁ χειμώνας, θ' ἀντικρύζονταν. πρόσωπο μέ πρόσωπο, χωρίς ἐνδιάμεσα. Τά ἐνδιάμεσα, ἀπόμειναν στούς ξένους τόπους. Πώς θ' ἀνταμώσει τόν πρώτο του ἑαυτό; Πού θά δώσουν τά χέρια, πώς θά γεφυρωθοῦν τά χάσματα;

Από ὅσα ἐκείνος ἐφερνε μέσα του, ποιά θά τόν γνώριζαν καί πόσα θά τόν περίμεναν. Η ἀλήθεια ὑψώθηκε τώρα χωρίς ψευδαισθήσεις.

Η μάνα, μιά μακρινή ἁγια εἰκόνα, στό εἰκονοστάσι τῆς καρδιάς. Η θύμησή της, ἐμεινε, ἔτσι ὅπως τόν ξεπροθόδησε στό ξάγναντο μ' ὀναφυλλητό καί μάζεψε τά φρύγανα, γιά νά τοῦ ψήσει τόν καφέ, στήν ἐπιστροφή. Ο χρόνος σταμάτησε ἐκεῖ. «Μάνα μή κλαῖς θά ξαναρθῶ...» εἶπε κι ὁ Βιζυνός στή μάνα του. Πόσο ὅμως θά μπορούσε νά περιμένει, καί πόσο ὁ καιράς, περιμένει τίς μάνες;

Ολα φεύγουν στήν ὡρα τους, δικαιωμένα κι ἀδικαίωτα, πικρά καί γλυκά στό ἴδιο ρέμα. Εφυγαν κι ὁλα ἐκεῖνα.

⁂

ΤΩΡΑ δέν τόν περίμενε κανένας. Ηταν ἕνας ξένος στόν δικό του τόπο. Ομως ἡ στιγμή ἐκεῖνη ἦταν δική του, καταδική του. Στιγμή πού ἀναδύεται ζωντανή, μέσα ἀπά ὁλα τ' ἀναλλοίωτα καί τά αἰώνια.

Πάνω ἡ πλαγιά τοῦ δασωμένου θουνοῦ, πού πίσω του κρύθεται τά δειλινά ὁ ἥλιος, νά πάει νά φέξει καί σ' ἄλλους κόσμους, καί νά γυρίσει, φρέσκος κι ὁλόλαμπρος τήν αὔγή, ἀπό τά λόφα τοῦ Αη–Λιά. Εκεί ὑψώνοντον ὅπως τότε τό ἴδια καμπαναριό. Μικρός ἀνηφόριζε φτερωτός καί χτυπούσε τήν καμπάνα, μ' ὅση δύναμη εἶχε, γιά ν' ἀκούσουν καί τά περίχωρα κι οἱ λαγκαδιές καί τά ὄρη. Ολα στήν ἴδια θέση τους. «Καλημέρα κύρ ἥλιε ταύ χωριοῦ μου». «Καλημέρα Διαμαντή μου, μαύρα μάτια ἑκονα νά σέ δῶ».

Νά κι ὁ περήφανος πλάτανος στή ρούγα, δίπλα στήν «κρύα» μέ τούς δύο κρουνούς. Πάνω της τό σπίτι τοῦ Παπαγιώργη μέ τ' ἀνθισμένα μπαλκόνια.

Εκεί ὀτιζε τ' ἄλογο, ἔπινε νερό στή χούφτα καί σήκωνε τά μάτια ψηλά στά γεράνια καί στίς γαρυφαλιές. Τό ξανθό κεφάλι τής Σοφίας, σά ἥλιος ἀχτιδωτός, ἐφεγγε πίσω ὀπό τίς γλάστρες. Τότε πάνω στόν ἀφρό τῆς γούρνας ἔπεφτε ἕνα κόκκινο,γαρύφαλλο. Τώπαιρνε, τ' ἀκουμπούσε στά χείλη, καί τό τρύπωνε στόν κόρφο, μέσα ἀπό τ' ἀλατζαδένιο ριγωτό πουκάμισο!

Κάθε μέρα τό ἴδιο καί τό ἴδιο. Οὐτε μπρός, οὐτε πίσω. Τό δροσερό νερό, ἡ φλόγα τής καρδιάς, τό κόκκινο γαρύφαλλο, τό ξανθό κεφάλι τής Σοφίας.

«Η ἀγάπη θέλει φρόνηση θέλει ταπεινωσύνη» ἔλεγαν οἱ παλιοί.

Κόρη τοῦ Παπά, πώς νά τή γυρέψει; Τί ἔχει, ποιός εἶναι;

Θά φύγει, θά δουλέψει, κοί θά γυρίσει μέ τό κεφάλι ψηλά. Θ' ἀνεθεῖ τή σκάλα καλοντυμένος, θά φιλήσει τό χέρι ταύ παπά, κι ὁλα θά γίνονταν καθώς ἔπρεπε. Θά τόν κερνούσε ἡ Σοφία καρύδι γλυκό, κι αὐτός θά τής περνούσε τό δαχτυλίδι στό χέρι. Τόζησε πολλές φορές –ὅπως ἀνοφέρομε– τούτα τά ποθητά καί τά ὡραία.

Πικρογέλασε τώρα πού τάφερε ὅλα στά νού του πάλι, τώρα παύ δέν εἶναι πιά καιρός γιά ὀνειρα, κι οὐτε γιά θαύματα.

Τό νερό τής δίκρουνης δέν ἦταν μαγικό, κι ἀπό μέσα του, δέν φύτρωναν λουλούδια.

⁂

ΕΣΚΥΨΕ πήρε λίγο στή χούφτα, ὅπως τότε καί τώφερε στά χείλη, προσέχοντας νά μή θρέξει τή φαντοχερή γραθάτα, τό μεταξωτό πουκάμισο, τό τριζάτο κοστούμι. Σήκωσε τά μάτια πίσω ἀπά τούς χοντραύς φακούς καί τά στήλωσε ψηλά στ' ἀνθισμένο μπαλκόνι. Οἱ γλάστρες ὅπως τότε, μέ γεράνια, γαρύφαλα, θασιλικά, πανσέδες. Καί νά, ἀνάμεσα ἀπ' αὐτά, ἕνας ἥλιος φάνηκε ν' ἀνατέλλει, ἀπως τότε. Μιά γνωστή κι ἀξέχαστη παλιά ζωγραφιά, ζωντανεμένη μπροστά του, μέ τά ξανθά μαλλιά καί τά γαλάζια μάτια. Ηταν ἐκεῖνη!

Στάθηκε ἀλλοπαρμένος κι ἐκοατικός. Νάκουσε μήπως τό μυστικό κάλεσμα τής κορδιάς του, κι ἀναδύθηκε οόν ὀνειρο, μέσα ἀπό τήν ἀχλύ τοῦ χρόνου; Ηταν τοῦ νοῦ ξεγέλασμα, καί πλάνεμα τῶν ματιῶν; Ποιά περιπαίχτρο μοίρα τοῦ ἐοτησε μέ τόση μαοτορία, τούτο τό σκηνικό; Δέν ἐμενε, παρά νά πέσει κι ἕνα γαρύφαλο πάνω στό νερό. Εμενε ἀσάλευτος, μπάς καί χαθεί ἡ εἰκόνα.

Η κοπέλα ἀπό τό μπαλκόνι τόν πρόσεξε. Ενας ξένος στό χωριό, μπορεί καί νά ζητάει κάποιον. Χρέος ἐχει νά τόν θοηθήσει. Ετοι γίνεται στά χωριά μας. Ο Ξένιος Ζεύς λατρεύεται πάντα. Εσκυψε καί ρώτησε εὐγενικά...

–Μά ὄχι, ὁ ξένος θαύμαζε, εἶπε, μόνο τά ὡραῖα ἄνθη, καί τίποτε ἄλλο.

Κατέθηκε τρεχάτη, ἴδια ἡ ἀνοιξη, μ' ἕνα ματάοκι δροσερά λουλούδια καί τού τά πρόσφερε γελαστή.

–Πώς λέγεσαι κόρη μου; –Σοφία. –Εχεις διαλεχτό ὄνομα, μέ σημασία. –Τό πήρα ἀπό τή γιαγιά μου. –Πήρες μαζί καί τήν ὁμορφιά της. Τήν ἤξερα. –Τότε κοπιάοτε κι ἑπάνω νά πάρετε κι ἕνα γλυκό. Θά χαρεί ἡ γιαγιά μου ἡ Σαφία.– ...Η Σοφία τοῦ Παπαγιώργη... ταύς θυμούμαι...

Δέν ἦταν ξεγέλασμα κι ὀνειρα. Ηταν ἡ ἴδια ἡ ζωή, ἡ παντοδύναμη, πού τραθάει τό δρόμο της, ὅλο μ' ἕνα καινούργιο πρόσωπο, ἀνανεωμένη πάντα, τόσο γνωστή, ὅσο κι ἀγνωστή.

Δέν ἀνέθηκε τήν πέτρινη σκόλα, δέν πήρε τό γλυκό, οὐτε τότε, οὐτε τώρα. Αὐτό ἐγινε πολλές φορές, μόνο στά ὀνειρα. Ας μή προδώσει καί τ' ὀνειρο, ἀπως πρόδωσε τή ζωή.

–Θά περάσω μιά ἄλλη φορά, τώρα εἶμαι λίγο θιαστικός. – Πήρε τό λουλούδια μέ συγκίνηση. Εθγαλε ἀπό τήν τσέπη του τό χρυσό δακτυλίδι, πού τό φύλαγε, χωρίς νά ξέρει κι ὁ ἴδιος γιατί, καί τά πέρασε στό δάκτυλο τής νέας Σοφίας, τής ἐγγονής.

–Πάρε ζωή τόν ἄρραθώνα πού σοῦ χρωστάω, ψιθύρισε, σέ μένα δέ χρειάζεται πιά.

Καλή τύχη μικρή Σοφία, καί πές στή γιαγιά σου, χαιρετίσματα ἀπό τό Διαμαντή. Τίποτε ἄλλο. Μπορεί νά νά μέ θυμηθεί... μπορεί.

Ο ἥλιος ἔγερνε θιαστικά κατά τό θουνό, νά πάει νά φέξει καί σ' ἄλλους τόπους. Ο πλάτανος κουθέντιοζε μέ τά πουλιά πού κούρνιαζαν στά κλαδιά του, ἡ δίκρουνη βρύση συνέχιζε τό δροσερό τραγούδι της, κι ἡ χιλιόκρουνη ζωή, τραθούσε τό δρόμο της ἀδιόφορη κι ἀνεύθυνη γιά ὁτι γίνεται γύρω της.

Ενας ξένος ἤρθε σάν ντόπιος. Ενας ντόπιος ἔφυγε σάν ξένος.

Ολα συμθαίνουν στή ζωή! Ετσι σέ κάποιο ἀπό τά τόσα μαιανδρικά μοναπάτια της –σέ μιά διαδρομή μικρῆς διάρκειας– ἀνταμώσαμε μέ τό Διαμαντή, τό συμπατριώτη. Ε, θουνό μέ θουνό δέ σμίγει. Τί νά πούμε; πώς νά στήσουμε μιά ἀνεμογέφυρα καί ποῦ νά τήν ὁκουμπήσουμε;

Εἶπαμε τότε νά ἀφηγηθοῦμε ἀπό μιά ἱστορία, νά γεμίσει ἡ ὡρα. Ετσι κάτι γιά τήν πατρίδα, τήν ξενητειά, τήν κοινή μοίρα.

Ο Διαμαντής διηγήθηκε ὅσα εἶπα τώρα ἐδῶ, σέ πιστή ἀπόδοση.

Τά δικά μου, δέ χώρεσαν. Ηταν μικρή ἡ διοδρομή...